

ale i v epice (zejména v traktátu *De magistratu politico*), a nejen obsahem, ale i vnější formou svých skladeb: ovládá nejen hexametř a elegické distichon, ale i strofy a verše lyrické, a objevuje se u něho i ambrosiánská strofa. Na tomto místě je nutno vyzvednout kvality překladu: Okál převald všechny tyto útvary do adekvátního slovenského verše přizvučnou nápodobou, a to i tam, kde by bylo možno uvažovat o jejich nahrazení přirozenými prvky domácí poetiky, snad i rýmem. Výborně znějí Okálovy alkajské a sapické strofy i falajské hendekasyllaby; u hexametřů místy postrádá čtenář, uvykly českým překladům, caesury, jejichž dodržování zřejmě slovenská teorie překladu striktně nevyžaduje. Nepochybně uváženě a zcela právem rezignoval překladatel na pokusy vystihnout v překladu vumělkovanosti humanistického básnictví, jako jsou akrostichy, teletichy a mesostichy.

Na jediném místě mohou přispět k vydavatelovým zasvěceným a pracovním poznámkám, jimiž Rakovského verše komentuje a určuje jeho citace a narážky: na str. 84 latinského originálu čteme báseň, nadepsanou *Ad suos Meconates*; verše 3.—6. (ne-li již i první dva) jsou narážkou na panegyrik z 1. stol. n. l. *Laus Pisonis*, jehož autor dodnes není s konečnou platností určen, jež však středověk přičítal nejčastěji Ovidiovi. O tento údaj (*Laus Pisonis*, v. 233 nn) by tedy bylo třeba doplnit poznámky ve sv. 1. a upravit poznámku 5 na str. 90 sv. 2.

Je tedy velkou Okálovou zásluhou jako pečlivého vydavatele i jako obratného překladatele, že se dílo předního slovenského humanisty dostává v úplnosti do rukou zájemcům z řad odborníků i širší čtenářské veřejnosti. Jistě by si tak úplné a tak kvalitní zveřejnění zasloužil i ne jeden Rakovského český současník.

Jana Nechatová

*Magistri Iohannis Hus Passio Domini nostri Jesu Cristi*, edidit *Anežka Vidmanová-Schmidtová* (*Magistri Iohannis Hus Opera omnia T. VIII.*), Pragae 1973, Academia. Stran 276, 12 foto-reprodukci.

Osmý svazek Husových sebraných spisů přináší traktát o Kristově umučení, jež v edici předchází kázání o Večeři Páně. Oba tyto spisky bývaly shodně považovány za jeden celek, ačkoli jejich jednota není podle rukopisného dochování úplně zřejmá; výslovně je od sebe oddělila teprve vydavatelka tohoto svazku a v úvodu k edici tento krok dostatečně odůvodňuje především rukopisnou tradici, ale také obsahovým a stylistickým rázem obou částí Pašije.

Pro celou edici použila Vidmanová 24 rukopisů (pro *Sermo in Cena Domini* 20, pro vlastní Pašiji 18), tj. všech zjištěných, v nichž se spisky zachovaly. Při heuristické práci se neomezila na dosud známé kodexy: sama zjistila pět dalších rukopisů (Praha, Wrocław) a použila též nových zjištění Bartošových (Olomouc) a Pražákových (Břevnov); v jediném dosavadním tisku, v norimberském vydání z r. 1558, jsou rovněž zachovány obě části. Editorčin úkol znesnadnilo to, že se už po dokončení hlavní práce objevily tři nové rukopisy a bylo tedy nutno vrátit se ke kolaci a text, kde bylo třeba, rekonstruovat znovu. Ostatně rekonstrukce čtení byla v tomto díle i sama o sobě, zdá se, mimořádně obtížná. Nejde jen o relativně velké množství rukopisů: s touto nesází je nutno vyrovnávat se u většiny Husových děl; jde tady o charakter díla, zejména vlastní Pašije, již tvoří většinou jen citáty z církevních otců a glosy k jednotlivým biblickým místům, a z toho důvodu jsou čtení rukopisů navzájem velmi odlišná — velké množství glos a vysvětlivek jen stěží dovoluje rozpoznat, které z nich jsou původní (Husovy) a které byly přidány později. Vydavatelka přijala do textu všechny vysvětlivky, vyskytující se v kterémkoli rukopise, přičemž ty, jež jsou pravděpodobně Husovy, dala tisknout velkým písmem, petitem je uvedeno vše, co bylo přidáno dalšími. Množství a frekvence glos v jednotlivých kodexech a skutečnost, že existovala spousta v téže době vzniklých (dnes narmoze nedochovaných) opisů, nedovolují přitom sestavit rukopisné stemma; přesto se Vidmanová úspěšně pokouší uspořádat aspoň některé rukopisy podle rodin.

Kromě obšírného výkladu o charakteru textu, o rukopisech a o zásadách kolační, emendační a rekonstrukční práce podává Vidmanová v latinské předmluvě (*Praefatio*, str. 5—14) pokus o řešení Husova autorství: po rozboru dosavadních názorů (Flajšhans, Sedlák, Bartoš) a po ověření věrohodnosti rukopisných svědectví dospívá k závěru, že za autora obou částí je Husa možno považovat (problémem se zabývala už v *Listech filologických* 1968).

Vrátíme se však k vlastní edici, abychom mohli poukázat ještě na další obtíž, s níž se vydavatelka při práci setkávala a již se velmi úspěšně zhostila: mám na mysli určování citátů z církevních otců (nehledě k autoritám biblickým a juristickým), uváděných ve spoustě glos a vysvětlivek Pašije, ale i v *Sermo in Cena Domini*. — Za textem *Sermo* (str. 15—45) a *Passio* (str. 47—248) následuje seznam literatury, index citací a seznam českých slov, jež sestavila bohemistka E. Fleischmannová, posléze pak obrazové přílohy (reprodukce charakteristických stránek některých rukopisů vydávaného Husova díla).

Máme tedy před sebou další (v pořadí skutečně vyšších teprve třetí) hotový svazek z pětadvaceti plánovaných svazků Husových sebraných spisů. Můžeme říci, že je to edice vzorná, což je třeba cenit tím více, že byla nad jiné pečlivá, pracnější i o to, o co je text co do obsahu jednovtárnější a nenápadnější: Passio rozhodně neoplývá reformními myšlenkami a polemickým zápalem. Ukazuje však, jak Hus začínal svou dráhu reformního kazatele a reformátora a tvoří nejen formálně, ale i podle vnitřní logiky součást jeho velkého díla.

Jana Nechutová

In memoriam Antonii Gnirs  
(1873—1933)

Jest slušné a spravedlivé připomenout si v tomto roce záslužnou a objevnou činnost jednoho z předních novodobých archeologů, vzešlých z našich zemí, kterému se dostalo netekaných možností objevovat stopy římské činnosti na území států, v nichž žil a působil. Je totiž tento rok dvojím životním výročím pro tohoto badatele.

Prof. Dr. Antonín Gnirs se narodil 18. ledna 1873 v Žatci, takže jsme si v roce 1973 připomněli 100. výročí jeho příchodu na svět. A poněvadž jeho život skončil 10. prosince 1933 v Lokti, bylo tomu 40 let, co zemřel.

Gnirs započal svou vědeckou dráhu po pražských universitních studiích knihou „Das östliche Germanien und seine Verkehrswege in der Darstellung des Ptolemäus. Ein Beitrag zur Geographie des Altertums“, Praha 1898. Předpoklady pro ni mu dalo jeho školení v klasičtí filologii, dějepise a zeměpise. To byly také předměty, jimiž vyučoval jako středoškolský profesor, když v roce 1899 nastoupil na někdejší c. a k. nižší reálce rakouského námořnictva v Pole. Odcházel tam s přáním, aby se mohl věnovat práci v oboru, pro nějž rodná země neměla materiálních předpokladů. Ty mu mohla poskytnout jen půda klasičtá, jakou byla Istrie, tehdy výzkumy vlastně skoro ještě nedotčená. A před jejími břehy čekal na svého objevitele antické minulosti tehdy se teprve rodící ostrovní ráj mocnářství, ostrov Brioni.

Antonín Gnirs se na svém jižním působišti pustil do práce s mladickým zápalem, plným touhy a očekávání. A byla to práce cilevidomá, která proto nesla záhy bohaté plody. Úsilí nezůstalo nepovšimnuto centrálními úředními místy ve Vídni a tak už v roce 1901 byl Gnirs Centrální komisí pro ochranu památek pověřen úkoly badatelskými a Prof. Otto Benndorf mu svěřil funkci zástupce rakouského archeologického ústavu pro jižní Istrii a kustoda státních antických sbírek v Pole. (Tato činnost vedla po letech k napsání průvodce „Pola. Ein Führer durch die antiken Baudenkmäler und Sammlungen“, Vídeň 1915). V únoru 1902 byl nato Gnirs jmenován konservátorem Centrální komise. V roce 1903 byly Gnirsovi umožněny studijní cesty po Itálii, Řecku a Malé Asii. Následující leta byla vyplněna bohatou objevitelskou činností. Rok 1909 mu přinesl jmenování ředitelem reálky v Gorici, kde bylo nutno vyrovnávat se se složitými otázkami národnostními, jak ani jinak nebylo možno v kraji, kde se stýkaly různé jazyky a vyhraněné národnostní proudy. Tam se dostal Gnirs i k badatelské práci archivní a k uměleckým památkám až do 16. století, takže k dosavadním funkcím přibýlo v roce 1912 i zemské konservátorství pro Přímoří a za války potom, v roce 1915, i pro Korutany a Kraňsko. Závěrem úřední činnosti bylo v roce 1916 jmenování vládním radou a konečně v roce 1919 povolání do mezinárodní komise pro příměří ve Vídni.

To je suchý a zběžný výčet úředních funkcí během 20 let pobytu na jihu. Ale za nimi stála usilovná práce badatelská, věnovaná otázkám osídlení, staveb pro zásobování vodou, stáletému kolísání úrovně mořské hladiny, antickým písemným zprávám o Istrii, uměleckohistorickým studiím a především výkopům. Pod rukama Gnirsovými vystupovala stále jasněji ze země římská Colonia Pietas Iulia Pola, její opevnění, její hroby, ulice, divadlo doby Augustovy, Capitolium, okolí amfiteátru, mithraeum, stavby starokřesťanské, stále podrobnější topografie antického města, ale i období jejího castellieri.

Nemenší péči, ale myslím větší lásku, věnoval Gnirs Brionům, které krátce předtím podnikavost Paula Kupelwiesera dovedla přeměnit ze smrti připadlé pustiny v rajský ostrov. Gnirsovo dlouholeté přátelství s tímto majitelem ostrova umožnilo podnikat výkopy, které odhalovaly luxusní i hospodářské villy bohatých a podnikavých Římanů ve Val Cateně, Val Bandonu, stejně jako pozdně římské opevnění a basiliku ve Val Madonně. K tomu se družily i objevy staveb villy rustiky na obou březích kanálu mezi pevninou a ostrovy i hrněčských dlen, stejně jako stavebních pozůstatků na západním pobřeží Istrie směrem severním. Tak promluvily římsko-hellénistické villy se svými chrámy, portiky, přístavišti, takže bylo možno předložit studie o římských villách, kterým zůstává trvale jejich hodnota objevná.